

HRVATSKI glasnik

Godina XVI, broj 5

2. veljače 2006.

cijena 80 Ft

Ivo Sanader i Ferenc Gyurcsány na prvoj zajedničkoj sjednici hrvatske i mađarske Vlade održane 26. siječnja u Budimpešti – iskorak u bilateralnim odnosima

IZ SADRŽAJA:

„Događaji tjedna” str. 2 – Hrvatski premijer sa svojim ministrima u Uredu Hrvatske državne samouprave str. 3 – Prva zajednička sjednica mađarske i hrvatske Vlade – iskorak u budućnost str. 4 – Glazba spaja ljude str. 5 – Veselje bez granica str. 6 – Nardanci pozvali partnere i zabavljače 4ASA str. 7 – Bošnjačka svadba str. 8 – Petrine pletilje i lepglavska čipka str. 9. Manjine su spona među zemljama str. 10 – Koljnof – centar hrvatske narodnosne nastave ali dvojezična škola? str. 11 – „Baranjin” podmladak u Katolju str. 12 – Zimska škola folkloru str. 13 – Fancaga ili Vancaga? str. 14 – Glas Gradišća u eteru str. 15

Sloboda izbora ili posao?

Prošlog je tjedna održan sastanak dviju vlada koji je bio popraćen nevjerojatnim brojem predstavnika sedme sile. Više od stotine novinara, snimatelja hrvatskih i mađarskih medija nazočilo je i pratilo dva premijera i članove vlada na njihovim budimpeštanskim postajama. Na konferenciji za tisak u Muzeju likovnih umjetnosti potpisivali su se važni dokumenti, a fotoaparati su škljocali, pera letjela po papiru, pitalo se ... I naš je tjednik pribivao svim događanjima, to nam je posao i zadatak. Naš izostanak s dočeka, susreta, rukovanja nije sigurno da bi bio primijećen, ali si to ne možemo niti smijemo dopustiti, u tome je naša novinarska i ljudska odgovornost, jer i mi smo svojim radom dio društvene stvarnosti manjine čiji smo medijski prostor. Na žalost nemaju Hrvati u Mađarskoj pet radijskih programa, sedam novina i tri televizijske emisije. Od svega samo jedno. Predsjednik i potpredsjednica hrvatske Vlade te tri ministra posjetili su Ured Hrvatske državne samouprave gdje ih je primila na demokratskim izborima izabrana „vlada“ Hrvata u Mađarskoj. Kako saznajemo, svi članovi naše vlade bili su pozvani na iznenadnu sjednicu. Neki su objektivno, a neki subjektivno bili odsutni. Sve u svemu, nisu bili na broju. U uredu HDS-a bilo je mnoštvo hrvatskih novinara, iz svih važnijih hrvatskih medijskih kuća, bili su umorni nakon napornog dana i ne znam što su mogli i željeli zabilježiti ili su došli samo zato što su zajedno s premijerom bili u istom zrakoplovu. Družili smo se velik dio dana. Svaka razmjena informacija u svijetu u kojem živimo mnogo znači. Promociju svojih vrijednosti trebali bismo znati bolje iskoristiti i u trenucima kao što je bio prošlotjedni. Izgleda, bar na prvi pogled, kako mnogi iz „vlade Hrvata u Mađarskoj“ nisu shvatili važnost danoga trenutka i obveza koje imaju i kojih su se prihvatili ušavši u vladu Hrvata u Mađarskoj. S druge strane, mnogi oni koji nisu u „vladi“ željeli su nazočiti održanom sastanku i bunili se (u kuloarima) što nisu pozvani. Nisu bili tamo jer nisu članovi „vlade“. To je politika.

(bpb)

„Događaji tjedna“

Tjedan koji je iza nas obilježio je na političkome planu sastanak koji predstavlja iskorak u bilateralnim odnosima dviju prijateljskih i susjednih zemalja, Hrvatske i Mađarske. Prvoj zajedničkoj sjednici dviju vlada održanoj u Muzeju likovnih umjetnosti u Budimpešti nazočio je kao stručnjak i predsjednik Hrvatske državne samouprave Mijo Karagić. Potpisano je devet sporazuma, memoranduma i pisama namjere, a u nekoliko njih nalaze se konkretne točke koje dotiču i tiču se položaja i moguće uloge hrvatske manjine u Mađarskoj u Europi bez granica, kojoj teži i Hrvatska. Još jednom velika politika zaključila je kako su manjine šansa, a ne problem i kako se trebaju riješiti gorući problemi. Hrvatska strana zapitala je mađarsku kakva su nastojanja glede parlamentarnog zastupstva Hrvata. Mađarska je strana obećala sufinancirati obnovu jedne od tri ključne školske ustanove Hrvata u Mađarskoj ako to isto učini i hrvatska strana.

Navečer u sjedištu Hrvatske državne samouprave hrvatski premijer Ivo Sanader s nekolicinom svojih ministara jasno se očitovao i upisao u knjigu gostiju kako hrvatska Vlada obećava sufinancirati dogradnju i obnovu hrvatskoga školskog središta u Pečuhu.

Radovi mogu početi. Posrijedi je ulaganje od oko 1,5 milijuna eura. Za Hrvate u Mađarskoj to je u svakom slučaju događaj tjedna, a vjerujem i događaj koji će obilježiti i godinu u kojoj se nalazimo. Ulaganjem u školske ustanove naglašava se značenje materinske riječi i pismenosti Hrvata u Mađarskoj. Prvi put se čuo i pojam „plešuća manjina“. Je li nam potrebna plešuća manjina koja ne zna govoriti hrvatski niti pripada hrvatskomu jezičnom, kulturnom i civilizacijskom krugu? Jasni i utemeljeni projekti imaju budućnost u bilateralnim odnosima i onda kada su oni manjinskoga karaktera. Ulagati danas u bazu hrvatskoga školstva u Pečuhu više je nego obveza, ali i jamstvo budućnosti očuvanja kulture i samosvojnosti Hrvata u Mađarskoj.

Na nekoliko balova po našim krajevima, selima i gradovima prije desetak dana, o čemu govore i mediji izvan Mađarske, vilo se i plesalo južnoslavensko zajedništvo. I nije to neki problem, nemamo svi jednaki glazbeni ukus, a zašto bismo ga i imali, niti svi volimo podjednako tamburicu. Moralni pa i politički problem se javlja onda kada se to odvija pod pokroviteljstvom i patronatom i hrvatskih manjinskih samouprava. Pojmove rackoga i bunjevačkoga kao svoje koriste i svojataju i oni koji nisu ni racki ni bunjevački Hrvati. I to je politika.

Branka Pavić Blažetin

Ivo Sanader i Ferenc Gyurcsány sa psićima čiji bi lik mogao biti maskota Europskoga nogometnog prvenstva 2012 g. ako njegovu organizaciju dobiju Hrvatska i Mađarska; psići će tada imati šest godina

Ivo Sanader sa svojim ministrima u Uredu Hrvatske državne samouprave

Hrvatski premijer sa svojim ministrima u Uredu Hrvatske državne samouprave

Hrvatska će Vlada sufinancirati obnovu Hrvatsko-mađarskog obrazovnog središta u Pečuhu

U večernjim satima 26. siječnja, pred povratak u Zagreb, hrvatski premijer Ivo Sanader posjetio je ured Hrvatske državne samouprave. U njegovoj su pratnji bili potpredsjednica Vlade i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Jadranka Kosor, Kolinda Grabar Kitarović, ministrica vanjskih poslova i europskih integracija, Dragan Primorac, ministar znanosti, obrazovanja i športa, Božo Biškupčić, ministar kulture, Stanko Nick, veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti. S njima je došlo i 40-ak novinara iz pisanih i elektronskih medija u Hrvatskoj. Primili su ih predsjednik HDS-a Mijo Karagić, zamjenik predsjednika Stipan Karagić, dopredsjednik Čaba Horvath, predsjednica Odbora za kulturu Ružica Kertes, predsjednica Odbora za školstvo Marija Petrić i ravnatelj Hrvatske škole Miroslava Krleže Gabor Győrvári.

Pozdravljajući visoko hrvatsko izaslanstvo, Mijo Karagić je naglasio kako nije potrebno govoriti tko su i što su Hrvati u Mađarskoj. Budućnost ovisi o nama samima, na koji ćemo način moći sačuvati naš materinski jezik i tradicije, ali mnogo toga ovisi i o političkim vlastima Republike Mađarske i pomoći matične domovine. Asimilacija je nesmiljena, pa se u integriranoj Europi bez konkretne pomoći Hrvati neće moći sačuvati. Među ciljevima HDS-a na prvom je mjestu stvaranje hrvatskog institucionalnog zaleđa. Utemeljeno je neprofitno poduzeće Croatia, Zavičaj d.o.o., Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, preuzeta je u vlasništvo santovačka hrvatska škola, pokrenute vlastite radijske emisije. Nalazimo se pred obnovom Hrvatske škole u Pečuhu; mađarska je Vlada spremna podupirati taj projekt s 50% ako to isto učini hrvatska Vlada. HDS ima slične planove i sa santovačkom školom i Hrvatskim kazalištem, želi sudjelovati u projektu izrade hrvatsko-mađarskoga rječnika. Bez pomoći Hrvati se ne mogu sačuvati u zagrljaju drugih jezika i kultura. Hrvati u Mađarskoj sa svojom pozitivnom vizijom budućnosti mogu biti od koristi i državi u kojoj žive, a i svojoj matičnoj državi, naglasio je predsjednik HDS-a napomenuvši kako Hrvati u Mađarskoj ni na predstojećim parlamentarnim izborima u travnju neće moći birati svoga zastupnika u mađarski Parlament te izrazio bojazan da će na lokalnim i manjinskim izborima u listopadu biti utemeljeno manje hrvatskih samouprava nego što ih je danas (107).

Obraćajući se nazočnima, predsjednik hrvatske Vlade Ivo Sanader je kazao: kada je riječ o brizi za urodene, autohtone manjine u europskim državama, hrvatska Vlada ima ustavnu dužnost, ali i moralnu obvezu. Teška hrvatska povijest razdvojila je hrvatski narod, stoga je zadaća hrvatske državne vlasti preko bilateralnih sporazuma s državama u

kojima živi hrvatska manjina postignuti takve dogovore s kojima će se hrvatska manjina spasiti glede očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta, ali manjinama treba pomoći u njihovoj integraciji kao ravnopravnih građana današnje integrirane Europe. Katalizator i dodatna kvaliteta u hrvatsko-mađarskim međudržavnim odnosima jest hrvatska manjina u Mađarskoj i mađarska manjina u Hrvatskoj. Da bi manjine mogle biti mostovi suradnje, moraju osjećati da imaju sva prava i da ta prava mogu primijeniti u praksi. Ivo Sanader reče kako je zahvalio mađarskoj Vladi i premijeru Gyurcsányu što vode računa da i Hrvati u Mađarskoj dobiju svoga predstavnika u mađarskom Parlamentu.

Što se tiče konkretnih projekata mi ćemo sufinancirati Hrvatsko-mađarsko obrazovni centar Miroslava Krležu u Pečuhu. Vlada će uskoro donijeti tu odluku. Gospodine predsjedniče, prenesite to mađarskim vlastima jer je to i uvjet za njihovo financiranje. I grad Zagreb će se uključiti u sufinanciranje školskog centra u Pečuhu, kazao je hrvatski premijer Ivo Sanader okrunivši tim riječima boravak hrvatske Vlade u Budimpešti 26. siječnja.

Hrvatski nacionalni identitet i u domovini i izvan nje čuvao se kroz pisanu hrvatsku riječ i umjetnost. Iznad svega potrebno je govoriti hrvatski, plešuća manjina nama ne treba kada je riječ o Hrvatima u Mađarskoj i Mađarima u Hrvatskoj. Manjine su šansa, a ne prijetnja, one su bogatstvo, a ne rizik. Našoj zajednici, Hrvatima u Mađarskoj, želim još više nego što je to bilo do sada, da osjete da se Hrvatska kao matična zemlja brine o njima, da se dobro osjećaju u Mađarskoj kao mađarski državljani, hrvatska se Vlada brine o njima i dalje će se brinuti, kazao je Ivo Sanader.

Pokazalo se da je 21. stoljeće doba novih izazova i novih mogućnosti. Hrvatska i Mađarska spremne su te izazove iskoristiti. Žele ostaviti iza sebe povijest ne zaboravljajući je, ali ne opterećujući se njome, ono što ih zanima jest sadašnjost i budućnost.

Mađarska je uvijek podupirala hrvatska nastojanja prema Europskoj uniji, u Mađarskoj, kada je riječ o potpori Hrvatskoj, postoji politički sporazum, što je potvrdio i mađarski predsjednik László Sólyom prilikom susreta s hrvatskim premijerom i njegovim ministrima. Sjedinjena država iskorak je u njihovim bilateralnim odnosima i jasan znak Europi i susjedstvu, kako se mogu rješavati zajednički problemi. Govorilo se o energetici, alternativnome dobavnom smjeru prirodnoga plina, izgradnji terminala za ukapljeni plin (LNG), zaštiti okoliša, suradnji pograničnih županija, prometnicama, o zajedničkoj kandidaturi Hrvatske i Mađarske za organizaciju Europskoga prvenstva u nogometu 2012. godine. S hrvatskom Vladom bili su i hrvatski gospodarstvenici, što je dalo dodatnu kakvoću hrvatskog boravka u Budimpešti, oni su razgovarali s mađarskim partnerima. Hrvatska Vlada nije zadovoljna zastupljenošću hrvatskih kompanija u Mađarskoj. Nakon što Mađarska izgradi svoj dio autoceste koncem iduće godine, Budimpešta i Zagreb bit će veoma blizu, to je veliko zajedničko tržište koje gospodarstvenici nisu do sada iskoristili u mjeri koliko bi to bilo moguće. U ovoj fazi Hrvatskoj je važno održavati snažne veze sa zemljama članicama Europske unije. Sljedeća zajednička sjedinjena hrvatske i mađarske Vlade trebala bi biti za godinu dana u Zagrebu.

*Povijesni trenutak***Prva zajednička sjednica mađarske i hrvatske Vlade – iskorak u budućnost**

Prva zajednička sjednica Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Mađarske održana je u četvrtak, 26. siječnja, u zgradi Muzeja likovnih umjetnosti u Budimpešti, na poticaj mađarskoga premijera Ferenc Gyurcsány. Prva je to sjednica koju je hrvatska Vlada ikada održala izvan granica Hrvatske, a druga koju ona održava s vladom druge, susjedne države nakon što je lani na Brijunima imala zajednički radni sastanak s Vladom Republike Slovenije; mađarska Vlada održala je dvije sjednice s vladama susjednih zemalja: s rumunjskom i austrijskom Vladom.

Na zajedničkoj sjednici raspravljalo se o nizu tema od pogranične, gospodarske, infrastrukturne suradnje do suradnje u kulturi, zaštiti manjina, okoliša, te zajedničkoj kandidaturi za Europsko nogometno prvenstvo 2012. godine. Nakon zajedničke sjednice dviju vlada, hrvatski premijer sastao se i s mađarskim predsjednikom Lászlóom Sólyomom, a posjetio je i zajedničke prostorije mađarsko-hrvatske kandidature za dobivanje organizacije Europskoga nogometnog prvenstva, te Hrvatsku državnu samoupravu gdje se sastao s predsjednikom Samouprave Mijom Karagićem i članovima Predsjedništva.

Nakon dvosatnih razgovora predsjednici vlada Ivo Sanader i Ferenc Gyurcsány potpisali su Zajedničku izjavu te Deklaraciju o energetske suradnji Republike Mađarske i Republike Hrvatske. Slijedio je niz ministara koji su potpisali nekoliko važnih sporazuma, memoranduma i izjava.

Kolinda Grabar Kitarović i Kinga Göncz potpisuju pismo namjere o pomoći hrvatskoj i mađarskoj manjini

U svojoj je izjavi mađarski premijer Gyurcsány naglasio kako Mađare i njihovu povijest veže tisuću niti s Hrvatskom, a veže ih i zajednička budućnost u ujedinjenoj Europi, te su i danas na ovoj zajedničkoj sjednici uspjeli dogovoriti niz zajedničkih strateških ciljeva. Mađarska podupire hrvatska nastojanja za njezinim sve bržim ulaskom u Europsku uniju i sva mađarska ministarstva će pomagati hrvatska nastojanja za ulaskom Hrvatske u obitelj europskih zemalja.

Sanader se pridružio ocjenama Ferenc Gyurcsány, kazavši kako je Europa imala krvavu povijest, obilježenu ratovima i prevlašću jednih na drugima. Budućnost Europe

danas leži u suradnji čime će se osigurati mir i neprekinutost Europe i njezinih naroda. Suradnja nema alternativu, što je pokazala i zajednička sjednica dviju vlada.

Sjednici dviju vlada nazočio je i predsjednik Hrvatske državne samouprave Mijo Karagić, koji je izjavio: mađarska je strana bila veoma konkretna. Za Hrvate u Mađarskoj je dobro što su dvije vlade usuglasile svoje stavove ne samo gospodarskih i političkih odnosa, na dnevnom su redu bila i govorilo se i o manjinskim pitanjima. I jedna i druga strana u nekim pitanjima bila je veoma konkretna, ministri su po svojim resorima govorili o važnosti određenih projekata. Tako je Magyar Bálint govorio o konkretnoj pomoći mađarske Vlade razvoju Hrvatskoga školskog središta Miroslava Krležu u Pečuhu. Mađarska je strana spremna osigurati 50% ukupnih troškova, govorilo se i Kulturno-prosvjetnom centru u Vlačićima, ministrica Kinga Göncz potpisala je pismo namjere s ministricom Kolindom Grabar Kitarović o podupiranju s mađarske strane djelovanje Centra na Pagu s 15 milijuna forinti. Bilo je riječi i o parlamentarnom zastupstvu Hrvata u mađarskom Parlamentu, a razgovaralo se i o programima razvitka informacijskoga društva, a u sklopu toga i ostvarivanje projekata koji su u službi lokalnog informacijskog društva. Nama je važno da naše temeljne ustanove dobiju znatnu potporu ne samo od Republike Mađarske već i od naše matične domovine Republike Hrvatske. Govorilo se o važnosti manjina, njihova života i političke aktivnosti. Ministar Biškupić u svome kratkom izlaganju naglasio je važnost Hrvatskoga kazališta u Pečuhu. Mi smo prije tri mjeseca i bili u Zagrebu te smo razgovarali i na tu temu. Bila bi važna prilagodba Hrvatskoga kazališta i kupnja zgrade u neposrednoj blizini Kazališta, a govorilo se i

o mađarsko-hrvatskom rječniku. Prema planovima, koncem ožujka zasjedat će međuvladin mješovit odbor gdje će se konkretizirati mnogi projekti.

Energija – Hrvatska je zainteresirana za drugi alternativni smjer nabave plina koji bi se odvijao preko Mađarske, a spremi su graditi terminal za ukapljeni plin, što je zajednički interes Hrvatske, Mađarske i drugih europskih zemalja koje žele imati energetske neovisnost. Planira se izgradnja magistralnoga plinovoda od Pule do Karlovca te plinifikacija Slavonije i Baranje, Like i svih dalmatinskih županija do Splita.

Na zajedničkoj sjednici dviju vlada, hrvatske i mađarske, održane 26. siječnja u Budimpešti, potpisana je zajednička deklaracija o energetske suradnji. Obadvije države žele sudjelovati u provedbi energetske politike Europske unije, pa žele svojom suradnjom u području energetike povećati sigurnost energetske opskrbljenosti, smanjiti jednostrane uvozne ovisnosti, povećati regionalnu tržišnu konkurentnost i osnažiti svoja gospodarstva, investicijske i razvojne potencijale te svoj međunarodni položaj. Dvije vlade žele usklađivati funkcioniranje svojih tržišta električne energije sa smjernicama Europske unije, razmjenjivati iskustva u razvitku sustava za poticanje energetske učinkovitosti u skladu sa smjernicama Europske unije, i proširiti suradnju u području nuklearne energije. Žele poticati razvoj sustava za prijenos plina, prijevoz ukapljenoga plina od Jadrana do srednje Europe, te prijenos električne energije proširenjem i uspostavljanjem novih mrežnih veza, nastaviti razmatrati inicijative za povezivanje naftovodnih sustava u srednjoj Europi i ekološki siguran prijenos nafte, nastaviti produljenje magistralnoga plinovoda Sredalj (Drávaszerdahely) – Donji Miholjac i izgradnju dalekovoda Ernestinovo – Pečuh

Europsko prvenstvo u nogometu

– Treba učiniti sve što je potrebno u pripremi kandidature i treba zajednički lobirati do prosinca ove godine. Nogometno prvenstvo mnogo bi značilo i Hrvatskoj i Mađarskoj, a i za projekt ujedinjene Europe. Hrvatskoj i Mađarskoj trebaju uspješni razvojni projekti, do 2010. Mađarska mnogo želi napraviti na polju razvoja cestovne infrastrukture kojom bi povezali sve gradove gdje će se odvijati Europsko prvenstvo.

Manjine – Suradnja s manjinama izvanredno je dobra. Ono na čemu je bio do sada naglasak obadviju vlada jest primjenjivanje bilateralnoga sporazuma potpisanog sredinom 90-ih godina. Danas je očita potreba jačanja suradnje i na gospodarskome planu.

Glazba spaja ljude

Kaniška Zaklada za Muzičku školu, već tradicionalno na početku godine, organizira novogodišnji koncert. Ovogodišnji koncert, već XIV. u nizu, 7. siječnja održan je u znaku prijateljstva Mađarske, Hrvatske i Slovenije, naime, na njemu su sudjelovali pjevači, glazbenici triju zemalja.

Zoltán Barát, predsjednik Zaklade i ravnatelj muzičke škole, potaknuo je suradnju umjetnika kako bi se oni međusobno upoznavali i na polju struke te da ljubitelji glazbe upoznaju umjetnike susjednih zemalja.

Koncertu je prethodio i prijateljski razgovor Nándora Littera i Branka Šalamona, načelnikâ grada Kaniže i Čakovca, na kojem su izrazili zadovoljstvo što se tiče suradivanja gradova.

Pomurski i međimurski grad potpisali su ugovor o međusobnoj suradnji prošloga proljeća, i od tada su već ostvareni zajednički programi na raznim područjima. Gradonačelnici su raspravljali o mogućnostima zajedničkih projekata za europske fondove.

– Negdje smo partneri mi, negdje pak kolege iz Mađarske, i računamo da će ta suradnja biti prednost u Europi, a možda na taj način uspijemo pomagati hrvatskoj manjini da očuva svoju samobitnost. – kazao je g. Šalamon.

Načelnik pomorskoga grada raduje se Zakladinoj pobudi. Po njegovu mišljenju to je velik korak u suradnji dvaju gradova jer ustanove već same traže dodirne točke, dakako, pri ostvarenju planova grad rado pomaže.

Gradonačelnici na novogodišnjem koncertu

Na novogodišnjem koncertu s velikim su uspjehom nastupili i tamburaški orkestar „Sumartonski lepi dečki”, David Tetičkovič, glasovirač iz Slovenije, te orkestar i zbor muzičke škole. Istaknuti gost večeri bila je Barbara Otman, jedna od najpoznatijih hrvatskih mladih opernih pjevačica. Uz pratnju orkestra glazbene škole izvela je razne omiljene pjesme.

Predstavljamo vam Barbaru Otman

Rođena je u Ludbregu. Počela je pjevati već u osnovnoj školi. U kući je glazba uvijek bila prisutna jer joj je baka vrlo lijepo pjevala, majka je bila učiteljica glazbene umjetnosti, a brat ima vrlo dobar glas. Glazbom se počela profesionalno baviti u 14. godini kada se upisala u varaždinsku glazbenu školu. Ujedno je pohađala i klasičnu gimnaziju. Nakon mature diplomirala je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu na struci operne pjevačice; ondje sada završava magisterij.

Kako ste dospjeli u ovaj pomurski grad? Jeste li već nastupali u Mađarskoj?

– To mi je bio treći nastup u Mađarskoj, no na prijašnjima sam bila još jako mlada, došla sam kao članica pjevačkoga zbora. Ovaj je nastup ostvaren s pomoću moga sumartonskog prijatelja Jože Đurica. S njim sam se upoznala već jako davno i od tada smo u kontaktu. On je bio posrednik između glazbene škole i mene, i vrlo mi je drago da je ovaj zajednički nastup uspio.

Što pjevate i kako ste se pripremali na koncert u Kaniži?

– Meni je glazba sve, volim svaku kvalitetnu glazbu. Pjevam operne arije, ali i operete, mjuzikle, bliske su mi i starogradske pjesme. Za današnji smo dan jedanput vježbali prije nastupa. Prilagodila sam se orkestru, pregledala sam njihov repertoar i tako smo se dogovorili. Odlučili smo izabrati skladbe što publika više poznaje, npr. Carmen, Habaneru, Wersyde Story.

Još ste jako mladi, možda ipak imate nekih uspjeha na što ste ponosni?

– Više sam puta bila na državnom natjecanju solo pjevanja u Hrvatskoj, pa se kandidirala i na svjetsko natjecanje solo pjevača. Tu treba proći audiciju gdje ima 160-ak kandidata iz cijeloga svijeta.

Tri puta sam uspjela ući u najuži krug, a jedanput sam dobila nagradu Aksel Gal, s kojim sam dobila tjedan dana boravka na seminaru u Beču.

Jeste li razmišljali da odete nekamo u inozemstvo?

– Ne. Zagrebačka je akademija na visokoj razini, godišnje prima samo četiri studenata, i ja sam imala sreću dospjeti među njih. Inače sam jako vezana za svoju obitelj i rodni kraj. Moja je mama meni sve, uvijek je uz mene, veoma mnogo mi pomaže, velika mi je potpora, ali je i najveći kritičar.

Što Vam je najveća želja u budućnosti?

– Želja mi je da moja mama, brat i ja živimo u zdravlju, sreći i veselju jako dugo. To mi je najveća želja. Pjevanje me zadovoljava, ali mi je najvažnija obitelj.

Želim Vam i ja sve što ste si zaželjeli, a ujedno i mnogo uspjeha u pjevanju, u nadi da ćete nam ponovno biti gost.

Operna pjevačica nastupa

Beta

PEČUH – U predvorju hrvatske škole Miroslava Krležje 10. veljače s početkom u 19 sati održat će se svečana predaja maturalnih vrpca ovogodišnjim maturantima, učenicima 12. razreda hrvatske gimnazije. Nakon svečanoga programa, učenika trećeg razreda i plesa maturnata slijedi bal gdje će svirati Orkestar „Podravka” iz Martinaca.

ŠELJIN – U organizaciji Hrvatske samouprave grada Šeljina i ove će se godine prirediti tradicionalni Hrvatski bal na kojem se okupljaju naši sunarodnjaci iz Šeljina i cijele Podravine. Kako nas je obavijestio predsjednik Hrvatske samouprave Đuso Dudaš, u svečanom programu otvaranja ovogodišnjeg bala, koji će se održati 11. veljače, sudjelovat će tamburaši šeljinske osnovne škole koji vježbaju pod rukom glazbenog pedagoga Joške Kovača te KUD „Podravina” iz Barče. Goste čeka bogata tombola u ponoć, a za dobro raspoloženje pobrinut će se Orkestar „Orašje”.

LUKOVIŠĆE – Mjesnu okružnu osnovnu školu pohađa 106 učenika. Osmi razred završava 11 školaraca; svi žele nastaviti školovanje, poglavito u strukovnim školama u obližnjoj Barči, a preostali, manji dio, upisat će se u srednje škole.

STARIN – Nastavnik škole *Tibor Kedves* za svoje tamburaše želi organizirati oproštajni tabor tijekom ljetnih praznika. Naime, čak će osam tamburaša koncem školske godine završiti svoje školovanje u mjesnoj osnovnoj školi, te nakon četverogodišnjega skupnog sviranja kane uz blage zvuke tamburice oživiti stare melodije i po mogućnosti nastaviti druženje uz glazbalo. Naravno, to ovisi jedino o novčanoj potpori, do koje se želi doći putem natječaja.

BUDIMPEŠTA – U organizaciji Glavnogradske hrvatske samouprave, kako nas je obavijestio njezin predsjednik Stipan Vujić, 12. veljače u crkvi sv. Mihovila u Vackoj ulici br. 47. govorit će se misa zadušnica u čast naših pokojnika i uglednih budimpeštanskih Hrvata *dr. Marina Mandića* i *Marije Velin Gregeš*. Misa počinje u 17 sati.

PEČUH – U Hrvatskome klubu Augusta Šenoae, u organizaciji Kluba te Odsjeka za hrvatski jezik i književnost Sveučilišta u Pečuhu, 1. veljače održat će se književna tribina čiji će gost biti dr. Zvonimir Bartolić koji će s pomoću domaćina mr. Stjepana Blažetina zainteresiranomu slušateljstvu predstaviti Triptih Zriniana, najnovije izdanje Matice hrvatske Čakovac.

Veselje bez granica

Zvonko Bogdan razdragao sudionike Velikoga prela u Baji

U subotu, 28. siječnja, u Baji je održano već tradicionalno Veliko prelo na kojem se okupilo više od 600 gostiju iz mjesta i okolnih naselja, a došlo ih je i iz drugih hrvatskih regija u Mađarskoj. Po mnogima, bilo je to najuspješnije bajsko prelo posljednjih desetak godina. Nakon što je prije 90-ih i više puta nastupao na velikim bunjevačkim prelima u Baji, gost večeri ponovno je bio Zvonko Bogdan, omiljeni pjevač bunjevačkih uspješnica (hitova). Napomenimo da je u glavnoj organizaciji Hrvatske manjinske samouprave grada Baje, a u suorganizaciji s hrvatskim samoupravama bačkih naselja, treći put zaredom priređeno veliko bačko prelo bunjevačkih, rackih i šokačkih Hrvata. Da je zanimanje za ovogodišnju zabavu bilo uistinu veliko, pokazuje i to što su sve ulaznice rasprodane unaprijed, pa se tjedan prije tražila karta više.

Najpoznatijom preljskom pjesmom „Na Veliko prelo”, koju je Nikola Kujundžić napisao za prvo Veliko prelo održano u Subotici 1879. godine, a koja se uglazbljena i danas pjeva kao svojevrsna bunjevačka himna, prošle je subote otvoreno Veliko prelo u Baji, upriličeno u Športskoj dvorani Njemačkoga prosvjetnog središta. Tako već pri otvorenju stihovima *Kolo igra, tamburica svira./ Pisma ječi ne da noći mira./ Svud se čuje, svud se šorom znade/ da Bunjevac dušu ne izdade./ Veseli se – svaki mu se divi./ Nek se znade da Bunjevac živi!* koje su izveli za ovu prigodu okupljeni bajski Bunjevci, čiju jezgru čine nekadašnji članovi plesne skupine „Čitaonice”, najavljena je velika pučka zabava.

Uime organizatora i domaćina okupljene, među njima posebno uzvanike iz Republike Hrvatske, predstavnike grada Labina i goste iz hrvatskih naselja u Bačkoj od Bačina do Santova i Čikerije, pozdravila je predsjednica Hrvatske manjinske samouprave grada Baje Angela Šokac Marković. Zatim su pročitane pozdravne riječi predsjednika Hrvatskog sabora Vladimira Šeksa koji se u pismu obratio sudionicima bajskoga prela. Načelnik Odjela za hrvatske manjine pri Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske Andrija Jakovčević obratio se prigodnim riječima, uz ostalo naglasivši značenje manifestacije kojom se čuvaju i njeguju tradicije bačkih Hrvata.

Veliko bajsko prelo pozdravili su još i predsjednik Hrvatske državne samouprave dr. Mijo Karagić te generalni konzul Republike Hrvatske u Pečuhu Ivan Bandić. Među gostima bio je i Franjo Tomšić, predsjednik Turističke zajednice grada Zagreba, čijom je potporom i ove godine ostvareno gostovanje jednoga popularnog pjevača, ovaj put Zvonka Bogdana.

Nakon pozdravnih riječi uslijedio je prigodni kulturni program koji je otvoren nastupom pjevačkoga zbora bunjevačkih Hrvata osnovanog za ovu prigodu. Pjesmom i plesom veselje su uljepšali i članovi nedavno utemeljenoga bajskoga Bunjevačkog kulturnog društva Zlatna grana, i dječje plesne skupine Općega prosvjetnog središta na Dolnjaku. Zaplesalo se veliko bačko kolo, ono „na dvi strane”, a u nastavku za dobro raspoloženje pobrinuli su se orkestri „Čabar sv.” iz Baje, „Orašje” iz Vršende i sastav Antuna Vizina iz Pečuha.

Vrhunac slavlja bio je dolazak Zvonka Bogdana i njegovih tamburaša na pozornicu, koji je pjevajući omiljene bunjevačke hitove, bez prestanka tri sata, pa možda i više, držao na nogama razdraganu publiku. Od starih poznatih, od njegove prve pjesme *Ej salaši*, do najnovijih hitova poput *Ko te ima*, taj te nema i drugih, poveo nas je svojim repertoarom.

Tekst i slike: *S. Balatinac*

Najveći bal Gradišćanskih Hrvatov u Sambotelu

Nardanci pozvali partnere i zabavljače 4ASA

Kako je vrhunac hrvatske balske sezone u Beču za Gradišćanske Hrvatov u Austriji, tako prez sumlje moremo uprav to reći za Gradišćance okraj hatara za sambotelski bal, koji je ljetos istovrimeno organiziran kot i spomenuti bečanski bal, 21. januara, subotu. Po broju gostov svenek najpoiskaniji bal u cijeloj regiji, ljetos su sami organizirali Nardanci, a tim su s jedne strane potišali lanjskoljetošnja natezanja oko organiziranja hrvatskih balov u ovom varošu, a s druge strane pak dali su i najnoviji dokaz ter veliko hrabrenje i drugim selam da se vraćaju po staru tradiciju u prošlost, jer su naša naselja i nadalje sposobna sama prirediti ove fešte. Nardarsku organizaciju u cjelini je karakterizirala perfektnost i preciznost. Pri vrati sambotelske športske dvorane nardarski ognjogasci su primili goste i nukali domaće žgano za dobrodošlicu. U svoji pozdravni riči dr. Stanko Nick, veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti, Péter Markó, župan, a i nardarski načelnik dr. Šandor Horvat skupa su izrazili vlašće veselje da se je toliko Hrvatov zopet skupasabralo za jednu noć u srcu Željezne županije. Po riči Kristine Glavanić, glavne organizatorke, već od 1300 kartov je prodano za ovput, a za kulturni program su bili pozvani svi nardarski partneri, prijatelji iz susjednih zemalj. Tako su nam zasvirali tamburaši iz Murskoga Središća, kot i tamburaški sastav iz Čembe (TOČ), a Kulturno-umjetničko društvo Štokavci iz Čajte je dalo atraktivnu lekciju iz plesnoga i muzičkoga repertoara po južnogradišćanski običaji. Sambotelski zbor *Djurdjice* takaj nije izostavljen iz programa, a nardarski mišani zbor presenetio je publiku ne samo manje poznatimi jačkami nego i novom narodnom nošnjom. Dr. Mijo Karagić, predsjednik

Hrvatske državne samouprave, je potom otvorio bal, a u svoji riči je spomenuo i nedavno preminuloga inicijatora i dugoljetošnjega organizatora ovih županijskih hrvatskih balov dr. Djura Ipkovića. U do zadnjega mjesta popunjenoj dvorani zatim je začeo svirati kvartet iz različitih muzičkih grup 4ASA. Vlado Kalembur, Rajko Dujmić, Jurica Pađen, a i u manjkanju Alena Islamovića, negda su nas zagrijali sa starimi šlageri, a negda su nam načinjali pravu rok-atmosferu. Na ove „zvijezde“ čudami su bili najgerasti i, naravno, pjevajući s njimi, očividno su se dobro ćutili brojni Hrvatov iz Austrije, Hrvatske, a i naši Hrvatov iz cijeloga orsaga od Santova, prik Budimpešte sve do Koljnofa. Dobri štimung svojim nastupom pojačali su petroviska Pinkica i Timar-trio. U polnoći je hvalevridno skraćena tombola i čez par minut u podiljene glavne nagrade. Veliki organizatorski naporu se splatili jer ovoljetošnji uspjeh bala bio je izmiriv po mnogobrojni obrazi na parketu, za šankom, ali i pri stoli. Lako smo mogli dostati dojam: svi ki su došli na ovu feštu, ostavili nisu noć prez doživljajev. *-Tiho-*

Foto: Kristina Horvat

Bilo je veselo sve do zore

OSIJEK – Udruga Šokačka grana Osijek, u suradnji s Maticom hrvatske Osijek, uskoro organizira međunarodni okrugli stol naziva Urbani Šokci. Udruga Šokačka grana, koja je uspostavila suradnju i s hrvatskim udrugama i ustanovama u Somboru, Subotici, Sontu, Mohaču i Pečuhu, poziva i njih na spomenuti okrugli stol (neka se prijave do kraja siječnja), te sudionike iz Zagreba, Osijeka, Vinkovaca i drugih gradova. Šokačka grana osnovana je s namjerom očuvanja, razvitka, unapređivanja i promicanja kulturnih i tradicijskih vrijednosti šokačkih običaja i baštine s područja Slavonije, Baranje, Srijema i Bačke te ostalih krajeva koje Šokci nastanjuju. Spomenuti međunarodni okrugli stol dio je zajedničkoga projekta Udruge Šokačka grana i Matice hrvatske Osijek, a pokretači i organizatori smatraju kako bi okrugli stol trebao dati neke odgovore na pitanja vezana za urbanost (urbaniziranost) šokačkih i bunjevačkih Hrvatov u življenju, tradiciji, kulturi, etnologiji ... Predložene tematske cjeline predviđenog okruglog stola jesu: staništa i socijalno-ekonomski ustroj gradskih i seoskih Šokaca, njihov književni udio, očuvanje šokačkoga govora, kulturno-povijesna šokačka baština, odjevni i uporabni predmeti, glazbala, sakralna baština Šokaca. Radove sudionika međunarodnog okruglog stola organizatori bi objavili u zborniku Urbani Šokci u izdanju Matice hrvatske Osijek i Šokačke grane, a u okviru narečenoga projekta predviđa se i izdavanje Šokačke čitanke. Međunarodni okrugli stol organizirao bi se potkraj travnja.

KAŠAD – I ove će se godine u Kašadu prirediti tradicionalno pokladno veselje i ponoviti običaj takozvanih lijepih kašadskih buša. Veselje se u organizaciji KUD-a „Dola“ predviđa za 25. veljače, na pokladnu subotu. Ići će se od kuće do kuće seoskim ulicama, a domaćinima će pomoći plesači i svirači KUD-a „Tanac“ iz Pečuha. Navečer će se u domu kulture prirediti folklorna večer uz „Dolin“ i „Tanacov“ nastup. Nakon folklornog nastupa slijedi pokladni bal do zore, uza svirku Orkestra „Badel“ iz Pečuha.

KATOLJ – 18. veljače u Katolju u organizaciji hrvatske i lokalne samouprave održat će se tradicionalne ženske poklade.

Bošnjačka svadba

U naselju Udvaru živi 84-godišnji Đuro Orovića koji još točno pamti kako se održavala svadba naših bošnjačkih Hrvata. O tadašnjim svadbenim običajima ispričao je sljedeće:

Kada su se djevojka i momak već dobro poznali, tek je tada momak mogao ići u djevočinu kuću pogledati gdje ona stanuje i živi, i upoznati njezinu obitelj. Mladić bi zajedno sa stricom ili ujakom, ali s kumom svakako, otišao u djevočinu kuću. Tada su govorili: *Idemo u sobu djevojki*. Išli su u prosidbu. Djevočini roditelji upoznali su mladića.

Tamo bi razgovarali i šalili se, a poslije bi kum ili stric rekao:

Mi smo došli zato jer smo čuli da imate lijepu djevojku. Hoćete li ju dati za našeg momka?

Nato su mladini roditelji odgovorili: *Ako je našoj djevojki dobro, neka bude.*

Zatim bi djevojka momka odvela u veliku sobu gdje je bio njezin ormar, i poklonila mu lijepu *šamiju* (rubac, marama), što je bio znak da je ona pristala na brak.

Momkovi su roditelji međudobno, kod svoje kuće, nestrpljivo čekali. Kada je momak sa svojom pratnjom stigao doma i kad su roditelji vidjeli da im je sin dobio maramu, znali su da je sve dobro prošlo. U ono doba nije bilo dovoljno momku dati samo maramu. Zatim su momkovi roditelji, kuma, stric, ujak i ujna trebali ići isprostiti djevojku od njezinih roditelja. Stigavši tamo, počela je pogodba.

Dogovoreno je što se sve mora dati za djevojku. U ono doba kad sam se ja ženio – kaže čika Đuro – trebalo je dati 300-400 penga. Osim toga je djevojkina majka još odredila da moramo mladi kupiti šareni kožušak, veliku debelu, tzv. muvačku šamiju, bubicama strimple pa čorapke i suknju. Onda su se dogovorili i o tome kada će se držati zapojki.

U ono vrijeme *zapojki* (zaruke) i svadbene pripreme uvijek su bile u studenom ili prosincu, a svadba potkraj siječnja ili najkasnije na početku veljače jer u postu nije se moglo veseliti.

Zaruke su se održavale uvijek u mladinoj kući. Sudjelovala je samo uža rodbina. Na kraju zaruka roditelji su se dogovorili kada će biti svatovi.

Kada je svadba bila dogovorena, *đever* i *čalo* išli su pozivati rodbinu u svatove, na igranje i pjevanje.

Polako je stigao i dan svadbe.

Prije svatova se mnogo spremalo, pripravljalno, zaklali smo svinje, žene su kuhale i pekle kolače. Dok je majka svoju kćer spremala, prijateljice su pjevale: *Majka kćeru na vjenčanje sprema ... i crveno cvijeće i plavo ...*

Kada je mlada bila spremljena, onda su je isprosilili od roditelja. Žene su u međuvremenu pjevale i igrale kolo. Sa svojom rodbinom, uz pratnju svirača stigao je i mladoženja pjevajući: *Dodoše, doletoše, zdravo, veselo ...* Oni su pozdravili sve ukućane i zapjevali ovu pjesmu:

*Al su lijepi naše snaše dvori, Prijatelju, otvaraj kapiju,
Ej, još su ljepši vojnovi svatovi. Ej, vodimo ti kćeri đuvegiju ...*

Zatim je đever izveo mladu iz kuće.

*Đever djevojku vodi za ruku. Od milog babe, od mile mame.
Đeveru, đeveru, ne vodi mene Bože moj, Bože, podulji dane,
Od dvora moga, od dvora moga Podulji dane dok sam kod mame.*

Nakon što se mlada oprostila od rodbine i obiteljske kuće krsni roditelji su blagoslovili nju i mladoženju. S jedne strane stola stajali su mlada i mladoženja, a nasuprotno kum i kuma. Našli su u čašicu vina. Najprije ju je kuma dala kumici i upitala je:

*Kumice, što želiš od Boga i od Blažene Djevice Marije?
Kuma je odgovorila: Božji blagoslov.*

Na isti način i kum je blagoslovio mladoženju. Popili su iz čašice vina i bacili je iza leđa u svatove. Vani su kočijaši konje već pripremili za polazak. Ako je bilo snijega, na dvoru su već čekale ukrašene saone. Banda je svirala, mlada se još oprostila od svoje prijateljice, i polako je krenuo svijet kasno navečer u mladoženjinu kuću. *U djevojke ima gospodara, ej svezala je ruke kod oltara ...* Usput se pjevalo i veselilo. Kada su stigli, pjevala se ova pjesma:

*Svekrvice, otvaraj kapiju,
Ej, vodimo ti snaju najmiliju.
Svekrvice, steri bijelo platno,*

*Ej, steri platno, vodimo ti zlato.
Svekrvice, budi dobra mama,
Ej, da ne bude od kuće divana.*

Kada su kola stala, već su svi čekali da vide mladu da je mogu procijeniti. Barjaktar se u međuvremenu cjenkao sa ženama koje su mu uzele barjak. Ako ga je htio dobiti, trebao ga je otkupiti.

Svekrva je na pragu čekala u ruci s kruhom i kanticom vina. Sterali su bijelo platno po kojem je mlada trebala proći. Sjeli su zajedno s mladoženjom kod stolice (stola). Zatim su donijeli djetešce, „nakuljenče“, i stavili ga u mladino krilo. To je značilo da treba roditi djecu. Gazdarice su ponudile kolačima i vinom i one žene koje nisu bile pozvane, nego samo promatrala.

Počelo je pravo veselje. Plesalo se i pjevalo. Žene su prostrle stol, jelo se i pilo. Nakon večere se nastavilo veseliti. Plesalo se kolo, tanac, pačići, jabuke, rotkve, na dvi strane ... Tako je to bilo do ponoći kada su darivali mladu. Kada je i to završilo, mladoženja je uhvatio mladu i s njom pobjegao. Rodbina je pomela sitne novce i dalje se pjevalo do kasno u noć. Sutradan ujutro žene su mladu ponovno obukle. Stavili su joj na glavu kapicu ili konđu.

Lijepo obučena, vratila se u svadbu. Domaćini, otac, đever i „čalo“ okupili su društvo na ručak. Igralo se i pjevalo, a zatim je mladoženjin otac sve svatove odveo u krčmu. Gazdarice su ostale u kući i spremale večeru. Svatovci su krenuli kroza selo pjevajući na večeru. Nakon večere počelo je veliko veselje do rana jutro.

Te svadbene običaje obradio je i koreograf József Szávai. Voditelj KUD-a „Tanac“ sa svojom folklornom skupinom izveo je Bošnjački svatovac u naselju-ma u okolici Pečuha, na veliko zadovoljstvo starijih ljudi.

Renata Božanović

Trenutak za pjesmu

Branko Filaković

Grobar

Vidio sam kako vješto igra bilijar u seoskoj krčmi.

Jednom pak na jednom pečuškom groblju kako kopa raku.

Čujem, preminuo je premlad.

I doznah: bio je samac.

Koji ga je čamac i čiji otrpatio u nepovrat?!

*Iz povijesti hrvatskog tiska u
Mađarskoj – Bunjevačke
i šokačke novine*

Da nam prava i u život stupe

U Budimpešti 1. siječnja 1924. godine dugogodišnji rimokatolički svećenik u Čavolju, pjesnik i pisac kazališnih komada Ivan Petreš pokreće *Bunjevačke i šokačke novine*. Nakladnik je bio *Bunjevački i šokački narodni odbor*. Uzgred budi rečeno o djelovanju ovog Odbora puno toga i ne znamo. Godišnja je preplata za navedeni „društveni i gospodarski list za narod na cilu godinu 10 kila žita“. Novine izlaze u VIII. okrugu, u Ulici Sándora Főhercega broj 28.

Glavni urednik Petreš ovim se riječima obraća svojim hrvatskim čitateljima, Bunjevcima i Šokcima:

U ostalom, što se pravca naše novine tiče, tu ističamo, da će nam pisanja skroz prožeta biti domoljubivim i kršćanskim duhom, kao što je bunjevce i šokce vikom dičilo. Oni su virni sinovi bili vazda katoličke majke crkve i požrtvovani sinovi Magjarske domovine. Bunjevci i šokci nemogu biti ino osim katolici i ljubitelji magjarske grude zemlje ... i koja nas sve hrani, zato će i nas jedino Krst časni i ljubav domovine nadahnjivati u novinarskom radu. U ime Bunjevačkog i Šokačkog narodnog Odbora

Ivan Petreš

Glavni urednik godine 1924. uostalom donosi i ovo:

Bunjevaca i Šokaca ima u sadašnjoj Mađarskoj oko sedamdeset hiljada. Najviše od njih žive u Bačkoj i Baranji, a osim toga ih ima više hiljada u peštanskoj, šomodjskoj i Fehér varmeđi. Kraljevska ugarska vlada bunjevce i šokce vrlo poštuje i priznaje njena sva zakonita i moralna prava. Sad se o tom vodi, da ta sva prava zaista i u život stupe, i to u prvom redu, da naša dica u osnovnim školama u bunjevačko-šokačkom jeziku uče vironauku, štivenje, pisanje i svete pesme.

Odabrao Đuro Franković

Petrine pletilje i lepoglavska čipka

U organizaciji Hrvatskoga kluba Augusta Šenoe i Generalnoga konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu, 25. siječnja u maloj galeriji Hrvatskoga kluba otvorena je izložba naslova *Tekstilno rukotvorstvo – dio hrvatske tradicijske kulture*. U nazočnosti Mine Petre, Karmen Šoštarčić, voditeljice Zadruga lepoglavskih čipaka i čipkarki iz Lepoglave, izložbu je otvorila voditeljica Etnografskog odjela Muzeja Janus Pannonius Ruža Begovac, a nazočnima se obratila i Vesna Njikoš Pečkaj, konzul savjetnik Generalnoga konzulata u Pečuhu. Na otvaranju izložbe nastupio je i Ženski pjevački zbor Augusta Šenoe iz Pečuha.

Izložba predložena javnosti u Hrvatskome klubu može se pogledati do 8. veljače. Ona je svojevrsna mala šetnja kroza stoljetnu tradicijsku umjetnost hrvatskog rukotvorstva. Mina Petra je voditeljica i osnivačica udruge Petrinih pletilja, a cilj je udruge razvijanje svijesti i ljubavi prema vlastitoj tradiciji i hrvatskome kulturnom identitetu koji je dio bogate kulturne riznice Europe.

Udruga okuplja 50-ak žena pletilja i vezilja koje svojim radom pokazuju ljepotu izvornoga narodnog motiva te naraštajima naslijeđeno znanje i vještinu ručnog rada. Tradiciju hrvatskog rukotvorstva pak posebno obogaćuju rijetke vještine čipkarstva što pokazuju i radovi lepoglavskih čipkarki. Čipkarstvo u Lepoglavi vezuje se uz pavlinski red, a prvi podaci o tamošnjem čipkarstvu potječu iz 19. stoljeća. Lepoglavska je čipka rijetka vrsta bruxelleske čipke koju karakteriziraju cvjetni rokoko motivi. Godine 1997. otkrivena je lepoglavska čipka kao rijedak i prepoznatljiv suvenir hrvatskoga tradicijskog rukotvorstva, a svoju je potvrdu dobila osnivanjem Zadruga lepoglavske čipke, i to na poticaj grada Lepoglave.

Tako je tamošnja čipka postala prepoznatljiv izvorni hrvatski proizvod.

Bogatstvo ...

Bračni par Stanić iz Udvara

B. P. B.

DUŠNOK – Na pokladni utorak, 28. veljače, priređuje se već tradicionalna pokladna zabava na kojoj se okuplja stariji naraštaj –izvijestila nas je predsjednica Hrvatske samouprave Matija Mandić Góhér. Prema običaju žene dolaze u izvornoj rackoj nošnji, a za tu prigodu pripremaju tradicionalna jela, prije svega razna peciva i kolače. Na zabavi će svirati mjesni svirci. Prije zabave u školi će se prirediti hrvatska večer s prigodnim programom učenika, a očekuju se i gosti, učenici hrvatske škole iz Santova. Prihod od dobrovoljnih priloga namijenit će se za zajednički ljetni izlet. Među planovima za ljeto, u dogovoru s učiteljicama hrvatskoga jezika, dvoje učenika četvrtog razreda boravit će u „Zavičajnu“ na otoku Pagu u Hrvatskoj. Prema odluci Odbora za odgoj i obrazovanje osigurano je 250 forinta za okupljanje učenika u ljetnom taboru.

BAŠKUT – Kako nas je izvijestio predsjednik Antun Kulišić, u suorganizaciji Hrvatske manjinske samouprave i Bunjevačke kulturne udruge, u Baškutu se i u novoj godini nastavljaju plesačnice koje se priređuju svakog utorka navečer u mjesnoj dvorani za kulturne priredbe. Na njima se okuplja sve više ljudi, od najmlađih do najstarijih, a osim iz mjesta mnogi dolaze i iz okolnih naselja, među njima iz Baje, Dušnoka i Santova. Među ciljevima ističe osnivanje dječje plesne skupine, a okosnicu bi mogla činiti djeca koja i sada redovito pohađaju njihove plesačnice. Lani je nekoliko djece prvi put sudjelovalo u «Tanacovu» plesnom taboru održanom u Santovu. Budući da su djeca, a i roditelji bili više nego oduševljeni, nastojat će da desetero djece koji plešu svakog utorka, poslati u plesni tabor. Kako dodaje Antun Kulišić, nisu zaboravili ni na stare. Tako su za Božić posjetili 16 starijih Bunjevaca iznenadivši ih malim prigodnim darovima, koje su im uručila djeca odjevena u narodnu nošnju. Napominje da su među najstarijima na ovogodišnjemu prelu bili Nikola Švraka i njegova supruga Ana, koja redovito dolazi i na plesačnice, a oboje vrlo rado pomažu rad samouprave i bunjevačke kulturne udruge. Prema riječima Antuna Kulišića, neće biti nimalo lako organizirati malobrojnu bunjevačku zajednicu za izbore, ali se nadaju da će u tome uspjeti. Za to će trebati osobno razgovarati sa svim bunjevačkim Hrvatima, pozvati ih da se prijave na popis birača, i da odu glasovati. Vjeruje da neće biti problema ni s kandidiranjem, da će se naći pet kandidata, koje može kandidirati mjesna bunjevačka udruga.

Manjine su spona među zemljama

Grad Lentiba otvorio se prema svojim susjedima. Povezao se s raznim mjestima iz susjednih zemalja, iz Hrvatske s Murskim Središćem s kojim je i službeno potpisao ugovor o međusobnoj suradnji. Otkako je u narečenome gradu ravnateljica Kulturnoga središta Katarina Koncer, naša dopredsjednica HDS-a, veze s Hrvatskom još su češće.

Nakon uspješnog natječaja za prekograničnu suradnju ostvaren je projekt «Razmjena kulturnih programa po trgovinama Zrinskih». U njemu su organizirani kulturni programi s jedne i druge strane granice, berbena povorka u Lentibi, konferencija Zrinskih, izrada i svečano posvećivanje kipa Zrinskog u protekloj godini, te 13. siječnja 2006. g. zajednička sjednica zastupničkih tijela Murskoga Središća i Lentibe. Načelnik Lentibe László Nógrádi te Murskoga Središća Rudolf Klenner i nadalje će tražiti mogućnosti suradnje, stoga je i sjednica protekla u pravoj radnoj atmosferi.

O međusobnoj suradnji, uključivši izvore Europske unije, referirao je Károly Kovács, projektant, o položaju poduzetništva u Murskome Središću govorio je g. Klennert, a o djelujućim civilnim društvima i kulturnim priredbama Sonja Vršić, referentica kulture toga hrvatskog naselja.

Katarina Koncer je istakla mogućnosti suradnje preko kulture. Ona je s ponosom rekla da je Hrvatica i upravo zbog toga smatra važnim da učini što više radi zbližavanja dvaju naselja. Veliko je postignuće što u Lentibi ima sve više programa koji se vežu uza zajedničku povijest i kulturu.

Gradovi su se povezivali i na polju gospodarstva, preko sajмова, vinskih cesta, na polju

U društvu načelnika pjesnikinja i slikarica Milena Petković (slijeva: Rudolf Klenner, László Nógrádi, Milena Petković). Fotografija Milene Petković

turizma: plovidba na Muri, biciklistički izleti. U budućnosti tražit će se mogućnosti uključivanja i hrvatske manjine iz Zalske županije.

Projekt «Razmjena kulturnih programa po trgovinama Zrinskih» okončan je velebnom izložbom amaterske slikarice i pjesnikinje Milene Petković iz Murskoga Središća. Izložba njezinih apstraktnih slika nadišla je prepreke jezičnih poteškoća, kao i tamburaška glazba KUD-a Mura iz Murskoga Središća. Njezine pjesme, nada se g. Nógrádi, ubuduće bit će prevedene na mađarski jezik, ali će se potruditi i mađarska strana, naime, u planovima je i pokretanje tečaja hrvatskoga jezika za zainteresirane.

B. B.

Bal u Andzabegu

Otkako je 2002. godine u Andzabegu (Érd) utemeljena Hrvatska manjinska samouprava, zahvaljujući ponajprije njezinu mladom i marnom predsjedniku Stipanu Kubatovu, već četvrti put je ondje priređen Racki bal. (Andzabeški su Hrvati, naime, prihvatili nametnuti etnik, pa sebe zovu „Racovima“.) Ovogodišnja balska zabava priređena je u subotu, 21. siječnja, u prostorijama „Bentova“ kulturnog doma. Oko 160 gostiju bala, koji je po drugi put organiziran skupa s mjesnom Srpskom manjinskom samoupravom, pozdravili su predsjednici spomenutih dviju samouprava: Stipan Kubatov i Aleksandar Čanić. Svojom nazočnosti bal su počastili i savjetnik Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti Mladen Jurković, savjetnica Melinda Adam i konzularna djelatnica Katarina Kosteletopić, te predsjednik budimpeštanske Hrvatske samouprave Stipan Vujić i manjinski savjetnik pri andzabeškoj gradskoj samoupravi Ferenc Falusi.

Osim mještana, pozivu su se odazvali i naši sunarodnjaci iz Erčina, Tukulje, Bate, Stolnog Biograda (Székesfehérvár) i Pentele (Dunaújváros).

Na prijašnjim priredbama te vrste nastupali su Hrvatski plesni ansambli „Luč“ iz Budimpešte, tukuljsko plesno društvo i sastav „Kolo“ na čelu s Ladislavom Halasom. Ove je godine goste uveseljavao glasoviti i omiljeni plesni ansambli „Tanac“ iz Pečuha, koji je uz tamburaški orkestar „Vizin“, s izuzetnim uspjehom i na visokoj umjetničkoj razini prikazao hrvatske (bunjevačke, podravske, bošnjačke i šokačke), bugarske i rumunjske plesove, koreografije Józsefa Szávaija. Milan Rus i Jozo Matoric, umjetnici Srpskog pozorišta u Mađarskoj izveli su splet dalmatinskih, te drugih narodnih i zabavnih pjesama.

M. Dekić

Aktualno • Aktualno • Aktualno

Okrugli stol na temu školske
budućnosti

Koljnof – centar hrvatske narodnosne nastave ali dvojezična škola?

Agica Sárközi

Ove dane znamda nisu prvi, a ni zadnji put skupadošle u Koljnofu nadležne osobe da se pominaju kakova neka bude budućnost škole, kako neka se osigurava hrvatska pozicija odgojno-obrazovnih ustanovov u ovom selu. Subotu, 14. januara, na okrugli stol u ovoj temi su bili pozvani na koljnofsku općinu, zvana domaćinov (pedagogi škole, predstavnici općine, predsjednici hrvatskih civilnih i političkih tijelov, peljačica roditeljske djelatne zajednice, bivši direktor škole), i vrhovni hrvatski političari ter još i direktor partnerske škole iz Buševca (Vukovine). Koljnof kot selo ima sada dvi izborne mogućnosti. S pristupom integraciji mikroregije Fertőd – Šopron (ka u sebi ujedinjuje skoro 40 okolišnih sel), po izjavi mjesne načelnice **Marije Pilšić** u županijski novina Kisalföld, *Koljnof čeka garancije da će i nadalje ostati na ovom mjestu čuvarnica hrvatskoga odgoja ter škola u koj se podučava hrvatski jezik i tako naselje bi moglo postati centar hrvatske narodnosne nastave*. No to, kako jedni zastupnici sela smatraju, neće biti dovoljno u sačuvanju jezika i identiteta, što naliže budućnosti. **Franjo Grubić**, predsjednik Koljnofskoga hrvatskoga društva, je na početku sastanka naglasio da na ovom skupu za ništ se odlučiti neće, ali da bi odbor svakako morali postaviti, koji će u dogledno vrime pregledati različite mogućnosti škole u zakoni, i u vlašći domaći zahtjevi. **Dr. Mijo Karagić**, predsjednik Hrvatske državne samouprave, začeo je tim da je školstvo u Ugarskoj u velikoj krizi, agoniji, a to djeluje i na naše škole. Hrvatski jezik se u nji uči većinom kao stranjski jezik, a i tim nisu ulovljeni veliki rezultati. Uza to i demografski problemi stišću svakidašnjice škol (posebno malih škol na seli), zato je potrebno izdjelati jaku strategiju za daljnji opstanak ovih važnih

ustanovov. HDS misli da bi svaka županija kade su naseljeni Hrvati morala imati jaku centralnu školu. Budući da to fali samo u Jursko-mošonsko-šopronskoj i Zalskoj županiji, Koljnof bi mogao biti to što je na jugu Gradišća Petrovo Selo s dvojezičnom školom. *Reforma škole, promjene nastave prez suglasnosti škole, prez vodstva sela i prez složnosti roditeljev neće ići* – je još dodao dr. Mijo Karagić. Dopredsjednik HDS-a, a ujedno i predsjednik Hrvatske manjinske samouprave u Petrovom Selu, **Čaba Horvath** je govorio o dosadašnji iskustvi s petrovskom dvojezičnom nastavom i rekao da zavolj dvojezične nastave roditelji u minuli ljeti iz škole nijedno dite nisu odnesli u Sambotel. Od 1. do 3. razreda prez problemov teču dvojezične ure, a i on misli da Koljnof ne bi imao zgubitka s upeljanjem dvojezičnoga modela, i zato je ponudio domaćinom mogućnost stručnoga posjeta petrovskoj Dvojezičnoj školi. **Marijana Pajrić** u zastupništvu roditeljske zajednice prosila je skup da odgovorno pogledaju nadležni ljudi ka bi varijacija pasala koljnofskoj školi, ne zanemarujući u njoj roditeljske i diče interese. Ravnateljica škole **Agica Sárközi** je izrazila svoju zabrinutost da institucija zavolj ovoga poteza i nadalje ne zgubi školare (iz 190 dice u samom selu i okolići samo 138 učenikov pohadja koljnofsku školu, ostali idu u Šopron). „*Ako je to pogibelno za koljnofsku školu, ako će dica pobignuti zavolj dvojezične nastave, onda to nij ničiji interes*“, rekao je na to dr. Mijo Karagić naglašujući da je potribno na roditeljskom forumu prikazati koncepciju, nacrtati pozitivnu viziju prema toj nastavi, objasniti ljudem da se ne pravaju strašiti. **Ingrid Klemenšić**, učiteljica hrvatskoga jezika, je dodala da sadašnje učenike nikako ne naliže jur dvojezična nastava, nego one mališane ki su još u čuvarnici, zato je neophodno njevim roditeljem objasniti kako će izgledati dvojezično podučavanje, ko će biti pravoda izazov i učiteljem. Na kraju sastanka su imenovani člani odbora ki će se u bliskoj budućnosti još i većputi strefiti pri gorućem pitanju, hoće li koljnofska škola biti dvojezična ili će zeti na se ulogu centra hrvatske narodnosne nastave u integraciji mikroregije?

-Tiho-

Marijana Pajrić (na forumu je zastupala roditelje), Franjo Pajrić, bivši direktor škole, dr. Mijo Karagić, predsjednik HDS-a, i Franjo Grubić, predsjednik Koljnofskoga hrvatskoga društva

Generalna sjednica Šopronskoga hrvatskoga kulturnoga društva

Šopronsko hrvatsko kulturno društvo je 24. januara, utorak, održalo svoju generalnu sjednicu, kade je predsjednik **Janoš Weinacht** dao izvješćaj o prošlo-ljetošnjem djelu i o društveni plani za ovo ljeto. Uz ostalo je izrazio svoje veselje da im je uspelo upeljati radioemisiju u šopronskom privatnom radiju Corvinus na Fm 104,6 MHz, ku morete čuti svaku srijedu navečer od osmi do deveti.

Člani Društva bili su na izleti u Našica i u hrvatskom Šopronu kraj Kalnika, a ča je najvažnije glede budućnosti, ostali su u tom da ćedu se držati sastanki svaki utorak, u centru Društva. Svaki misec zadnju nedilju imaju hrvatsku mašu u gradskoj crkvi Svetoga Duha, pomažu mjesnoj Hrvatskoj manjinskoj samoupravi oko organiziranja IV. Hrvatskoga dana i unutar toga u pripravi trojezične konferencije ter i u izdanju knjige o povijesti Šoprona. Med novimi plani su spomenuti pojačanje dosadašnjih kontaktov s drugimi Hrvati u Ugarskoj, a i u Austriji. Predvidjeno je održanje hrvatskoga tabora za dicu s gosti iz Hrvatske i Austrije ter i učnja na tambura i jačenje.

- Geza Völgyi ml. -

Novosti iz Katolja

Anka Divjak

O novostima u Katolju upitali smo načelnicu sela Anku Divjak koja nam reče kako nema mnogo novina, a kao i uvijek problem je seoski proračun. Naime, kako kaže načelnica, ušli su u tešku financijsku godinu, seoska je blagajna znatno lakša od lanjskoga prihoda. Najveći je problem Katoljaca dječji vrtić i njegovo uzdržavanje. Danas katoljski vrtić pohađa devet mališana, ali se seoska samouprava ne da, želi zadržati vrtić i nada se kako će uspješno preživjeti i ovu financijsku godinu. Lani je katoljski seoski proračun iznosio 34 milijuna forinti. Anka Divjak je već u drugomu mandatu načelnica Katolja. Što napraviti od 34 milijuna forinti, koliko se nadaju da će imati na raspolaganju i u 2006. godini? Prije dvije godine Katoljci su obnovili i osuvremenili seoski dom kulture i seoski podrum u svojim vinogradima. Ove se godine planiraju radovi na groblju, trude se održavati ceste u selu, ali je problem u glavnim putovima koji vode u selo i koje bi trebalo popravljati, ali to nije u nadležnosti sela, i njih bi trebalo popravljati. Danas u Katolju, veli načelnica, ima 150 umirovljenika, 50 školaraca i devet mališana u vrtiću, ostali su zaposleni. Djeca, osnovnoškolci idu u Kemed, Surdukinj i Pečvar. Seoska samouprava pomaže autobusni prijevoz, daju pomoć početkom školske godine, a kuha se i 15 obroka za stare u dječjem vrtiću. Danas se mnogo govori o natječajnim mogućnostima, ali, kaže načelnica sela, to je često priča jer za natječaje je potreban i vlastit dio. Mi se natječemo za obnovu naših zgrada. Katolj je u pečvarskoj maloregijskoj, i ove će godine iz tih sredstava dobiti 1,5 milijuna forinti, što je veoma malo novca. U selu stagnira broj stanovnika, iznosi 376. Praznih kuća nema, no ima podosta onih u kojima živi po jedna osoba. Od ukupnoga broja stanovnika, kaže načelnica, njih 118 su Hrvati Šokci, gotovo su svi oni u mirovini, mladih Hrvata ima malo. Planiramo uskoro, 18. veljače, prirediti Poklade, održavamo Dan žena, Dječji dan, Majčin dana, obnovili smo kraljički običaj uz pomoć Umjetničke škole KUD-a „Baranja“ koja ima svoje sjedište upravo u Katolju. Naime, Katoljci su im ustupili prostorije i danas školu pohađa 14 katoljske djece, na radost sela, roditelja i škole. Još uvijek u selu ima mnogo narodne nošnje koja se vadi iz ormara za priredbe zvane Poklade i Kraljice. Tako će to biti i 18. veljače kada se čekaju djeca i unuci k starim majkama i očevima u Katolj, kaže nam načelnica sela Anka Divjak.

„Baranjin“ podmladak u Katolju

Malo je poznato kako Umjetnička škola KUD „Baranja“ iz Pečuha ima svoje sjedište u malome baranjskom naselju Katolju u kojem žive šokački Hrvati i u kojem djeluje i Hrvatska manjinska samouprava. Zašto baš tamo? Jedan od nastavnika škole András Mészáros ovih me je dana zamolio da pišem o školi koju samo u Katolju pohađa četrdesetak mališana iz mjesta i iz ostalih naselja koja mu gravitiraju. Posebice su me zainteresirali mali plesači koji uče plesati u Katolju, nakon nastupa koji sam imala prilike vidjeti u sklopu Hrvatskog dana u Šopronu kada su pitomci škole nastupili zajedno s plesačima KUD-a „Baranja“ prikazavši koreografiju Đure Jeranta „Šokački plesovi iz Katolja“ u kojoj osim „Baranjinih“ plesača pleše i 17 malih plesača Umjetničke škole KUD-a „Baranja“. Ravnatelj je škole Balázs Rónai iz Kapušvara.

Djeca koja pohađaju spomenutu školu, koja djeluje u niz škola u gradu Pečuhu, pa tako i u Hrvatskoj školi Miroslava Krležu, osim plesova iz mađarskog melosa i narodnoga blaga koji u njezinu školskom programu plešu i hrvatski folklor. Dužna pozornost tamo gdje se djeluje u narodnosnim sredinama poklanja se u našem slučaju hrvatskom folkloru i pjesmi, kako bi mogli između plesača koji završavaju školu vrbovati i buduće plesače u KUD-a „Baranja“.

Škola postoji od 2002. godine i trenutno je pohađa 400-ak učenika (započeli su školsku godinu s 403 učenika). Škola ima dozvolu za 500 učenika, a prošle ju je školske godine pohađalo 270 učenika. Sjedište je škole dospjelo u Katolj jer škola u Pečuhu nije imala uvjete za osiguranje zakonom propisanih infrastrukturnih uvjeta, a budući da je voditelj KUD-a „Baranja“, a ujedno i nastavnik narečene škole Đuro Jerant iz Katolja, dobro je poz-

navao stanje u svome rodnom selu. U Katolju je prestala djelovati mjesna škola, dakle postojale su prostorije i volja samouprave sela da Umjetnička škola KUD „Baranja“ dobije svoje sjedište upravo u Katolju. Danas u tom selu djeluju dvije skupine po 20-ak učenika, što je više od očekivanja. Djeca nastupaju na seoskim priredbama i školskim svečanostima, sudjelovali su u ženskim pokladama u Katolju te u kraljičkom običaju koji su koreografski obradili u sklopu nastavnoga gradiva u Umjetničkoj školi. S djecom dva puta tjedno vježba plesni pedagog András Mészáros. Želimo i ubuduće pojačati svoju djelatnost u selima u kojima žive Hrvati i gdje najmlađi imaju želju za ovakvom vrstom škole. Na žalost broj polaznika u Hrvatskoj školi u Pečuhu nam se smanjio u odnosu na prošle godine, naime, i u samoj hrvatskoj školi i u njezinu školskom programu postoji predmet plesa i plesna skupina, tako da su i tom ponudom zadovoljene u velikoj mjeri i potrebe učenika, kaže András Mészáros koji predaje ples polaznicima Umjetničke škole iz redova učenika Hrvatske škole Miroslava Krležu.

Veoma volim raditi u Katolju s tamošnjim skupinama jer i djeca i roditelji osjećaju potrebu za ovakvom vrstom škole i rado dolaze na probe i nastupaju u svim prilikama. Plešemo u izvornoj nošnji koju su nam posudili upravo naši Katoljci, tako da smo i u tim izvornim nošnjama nastupili i na Hrvatskom danu u Šopronu. Uživamo potporu i seoske samouprave i mjesne Hrvatske samouprave, a posebice se na pomoći i ovom prilikom zahvaljujem Mariji Guban koja nam je pomogla u kraljičkoj koreografiji. Imamo planova i za skupljački rad koji ćemo uskoro obavljati u selu s našim učenicima, kazao nam je András Mészáros.

Branka Pavić Blažetin

Na Danu Hrvata u Šopronu

Zimska škola folklor

U Crikvenici je od 3. do 14. siječnja bila održana, već 15. put, Zimska škola hrvatskog folkloru koju organizira Hrvatska matica iseljenika više od 30 godina, kako bi voditelji i članovi hrvatskih folklornih skupina diljem svijeta od pravih majstora naučili tradicijske plesove i pjesme raznih krajeva Hrvatske. Ove je godine naglasak stavljen na alpsko područje, da bi se na ljetnoj školi koja će biti negdje iza Velike Gospe nastavilo s jadranskim. Polaznici škole folkloru stigli su iz onih zemalja svijeta gdje žive Hrvati, a iz godine u godinu ovdje se pojavljuju i mladi Hrvati iz Mađarske da bi u jezičnom okruženju, družeći se s ljubiteljima folkloru iz svijeta, slušajući predavanja majstora tamburice, plesa i tradicijskih glazbala osvježili svoje znanje i stekli nova prijateljstva. Na kraju završne večeri u Športskoj dvorani grada Crikvenice, u svom komentaru za našu emisiju, ravnatelj HMI g. Nikola Jelinčić je rekao kako se svaki put divi onome što se uspije učiniti za dva tjedna rada. Bivaju to nove koreografije, nove melodije izvedene u užem i širem sastavu orkestra, a ovaj put su predstavljene i prekrasne narodne nošnje spomenute alpske zone. S tamburašima je vježbao Dražen Šoić, poznat našim sviračima iz šopronskega folklornog tabora. On je i ovaj put pohvalio polaznike, među kojima je bilo i početnika kao i onih koji su dobro vladali tim glazbalom. Voditelj Škole folkloru prof. Andrija Ivančan okupio je dakle i ove godine sjajan tim stručnjaka, a rezultat njihova rada bogato je nagrađen gromoglasnim pljeskom gledatelja na završnoj večeri. Među sudionicima bila su i dva dečka iz

Arnold Barić

Pečuškoga hrvatskog školskog središta, oni su članovi ansambla Baranja, Arnold Barić i Tomislav Taradija. Obadvojica su već po drugi put na Zimskoj školi folkloru zahvaljujući predlagatelju Miši Heppu, počasnom članu predsjedništva HMI, koji školu posjećuje svake godine i priređuje za sve sudionike „hepijadu“. Arnold je bio oduševljen koreografijom pomurskih plesova koja je sastavljena za jedan profesionalni američki ansambl, a Tomica je naučio svirati na samici, i kaže kako bi na ljetnoj školi volio detaljnije upoznati bugariju.

Iz Crikvenice u šopronski bal

Med sudionicima je bila prvi put i Natalija Grubić ka je prik bečkoga Kolo-Slavuja dospila na ovu desetodnevnu stručnu djelaonicu. Mlada Koljnofka je predlani stupila u bečki ansambl i, kako je rekla, jako se je veselila da je i ona dobila mogućnost da bude nazočna na ovom seminaru. Folklorišica je uživala svaki trenutak svojega boravka u Crikvenici od treninga, prik predavanja sve do feštova, a poseban joj je bio doživljaj da su se oblikli za Rimljane na maskenbalu, što je dugoljetna tradicija u ovoj školi.

Nataliji Grubić bilo je žao da nije mogla dočekati u Hrvatskoj završni nastup i službeno zatvaranje ovoga intenzivnoga tečaja, ali je u Šopronu imala isti dan važan nastup sa svojom grupom. Pri ponovnom plesu jur na domaćoj pozornici ter med svojim mogla je pozabiti na svoju utrudjenost. Provedeni dani na obali Jadrana ostat će joj u spominku, a i nova prijateljstva će ju znamda počvrstiti u odanosti hrvatskomu folkloru.

-Tiho-

Natalija Grubić s tančenim partnerom, takaj Koljnofcem Petrom Mogyorósijem

Tomislav Taradija

VICEVI IZ ŠKOLE

- Perice, zašto učiš u zrakoplovu?
- Želim visoko obrazovanje.

- Zašto, Perice, svakog dana kasniš u školu? - pita učiteljica.
- Zato što na uglu prije škole stoji znak s natpisom „Uspori! Škola!“

- Ivane, ustani i reci nam dvije zamjenice.
- Tko? Ja?
- Profesorica će zadovoljno:
- Konačno i od tebe jedan točan odgovor.

Učiteljica pokušava uvesti red u učionici.

- Svi sjednite! Neka ostane stajati samo onaj tko je glup!
- Svi sjednu. Nakon nekoga vremena ustane Ivka.

Učiteljica se začudi.

- Ivka, zar si ti glupa?

A ona odgovori:

- Ma nisam, ali žao mi je da sami stojite.

Fancaga ili Vancaga?

Ponovno usplamtjela polemika oko starog pitanja kako pravilno pisati ime sjevernog dijela grada Baje, potaknula me je na pisanje. Kao jedan od malobrojnih još živih predstavnika autohtonoga bunjevačkog pučanstva Baje, a koji još poznaje i pamti zavičajni govor svojih predaka, želio bih pridonijeti dokončanju ovoga spora. O svojoj bajskoj autohtonosti želio bih napomenuti samo toliko: Prema svjedočanstvu matične knjige i kronike (historia domus) bajskoga franjevačkog samostana Šokčevići su prisutni u Baji već tri stotine godina.

Kako znamo, povodom za ponovno izbijanje spora bilo je izvješće o prisjećanju na istaknutog rodoljuba, bunjevačkohrvatskoga pjesnika Stipana Grgića Krunoslava. U naslovu izvješća stoji: „Spomen-ploča Stipanu Grgiću na Fancagi“, a na fotografiji ploče se jasno može čitati „Vancaga“. Čemu ova dvostrukost? – pita čitatelj tjednika.

Odgovor na ovo pitanje nalazi se u razlikama u glasovnom sustavu zavičajnih govora pojedinih bunjevačkih naselja. U zavičajnim govorima nekih bunjevačkih sela u okolici Baje zubnounsni glas, zubnounsni (labiodental) *f* iz skupine tjesnačnika (frikativa), u nekim riječima, napose u tuđicama i posuđenicama, zamjenjuje se glasom *v*, također zubnounsnikom, ali po načinu tvorbe zvonačnikom (sonantom) iz skupine približnika (aprosksimanata).

Za razliku od okolnih sela, u govoru autohtonih, to jest starosjedilačkih Bunjevaca Baje *te zamjene nema*. Oni izgovaraju tjesnačnik *f* i tamo gdje, na primjer, Garci izgovaraju usni zvonačnik *v*. Zato je moj pradjed bio *Franjo* Šokčević, a ne *Vranjo*, kako bi ga zvali da se rodio u Gari. Moja baka s očeve strane bila je *Fancaškinja*. Imali smo rodbine na *Fancagi*, a ne „u Vancagi“ – kako to danas neki govore.

Ipak, sve se više čuje u Baji: Vancaga. Evo objašnjenja zašto. Ma koliko to bilo žalosno, treba reći: Kod pripadnika generacija rođenih nakon Prvoga svjetskog rata, uz malobrojne iznimke, dogodila se smjena jezika, drugim riječima: došlo je do asimilacije, mađarizacije. Oni koji danas u Baji govore hrvatski, a mlađi su od 75-80 godina, većinom su doseljenici iz okolnih sela, gdje je asimilacija kasnije i sporije uzela maha. Njima može zahvaliti što se u Baji još čuje bunjevačkohrvatska riječ. Međutim, doseljenici su donijeli sa sobom i jezičnu obilježja, govorne osebnosti svojih sela. U izvornome bajskom govoru, na primjer, ime Josip izgovara se za *z*, a hipokoristik toga imena je Jozo, također sa *z*. I to je jedna od osebnosti bajskoga zavičajnog govora. Tko se zvao *Josom*, znalo se da nije Bajac, nego je iz nekogoga od okolnih sela. Agronom, predsjednik zadruge na Fancagi bio je Joso Marjanović, moj razredni drug u srednjoj školi. I on je bio doseljenik iz okolice. I naravno, zadržao je svoje ime Joso.

Mislim da se iz ovoga vidi zašto se neki zalažu za oblik Vancaga u duhu načela „Piši kako govoriš!“.

Hrvatski pravopis, međutim, *jasno nalaže da se toponimi obvezatno pišu tako kako su nastali u narječju dotičnoga kraja*. Na primjer: Crikvenica je i nadalje Crikvenica, premda se i u Primorje naselilo mnogo ljudi iz drugih krajeva Hrvatske, pa se već i tamo govori standardnim hrvatskim jezikom u kojemu je crkva, a ne crikva.

Čitao sam u Hrvatskom glasniku da će se u pisanju zemljopisnih imena uredništvo odsada ravnati prema izdanju DSJS-a iz 1986. godine u kojemu je ugledni profesor dr. Ivan Mokuter predlagao pisanje oblika Vancaga. Ivan Mokuter mi je bio vršnjak i prijatelj. Suradivali smo dugi niz godina. On je doista predlagao oblik Vancaga, ali samo dotle dok nije upoznao izvorni govor Bajaca. Nakon toga je promijenio stav.

Najbolji i neosporiv dokaz o ispravnosti oblika Fancaga dao nam je sam Stipan Grgić Krunoslav kada je svoje *vlastoručno* pismo, upućeno tadašnjemu santovačkom župniku Karlu Jerkoviću, završio ovim nadnevkom: „Pisano na Fancagi, 17. siječnja 1884. godine“. Pismo

je sačuvano u arhivu santovačkoga župnog ureda, a citirao ga je Živko Mandić u svome članku pod naslovom „O nekim hrvatskim mjestopisima“, objavljenom u Hrvatskom glasniku u broju 39. od 27. rujna 2001. godine.

Po mojemu mišljenju, imajući u vidu sve ovo, nema smisla dalje polemizirati oko toga pitanja.

Matija Šokčević
urednik Narodnih novina
i Hrvatskoga glasnika u mirovini

Vancaga ili Fancaga?

Kod službene uporabe imena naših hrvatskih naselja u Mađarskoj zapaža se neujednačenost, stoga bi valjalo zauzeti neki jedinstven stav u pogledu ovog pitanja, uz uključivanje najkompetentnijih i najuglednijih stručnjaka. Želim podsjetiti da je u bivšem sustavu, za vrijeme djelovanja Saveza Južnih Slavena u Mađarskoj, postojao odbor koji je u suradnji s Institutom jezičnih znanosti Mađarske izradio model prema kojemu smo se donekle i ravnali, ali on u svakom pogledu nije zadovoljio, međutim, ponudena su i odobrena hrvatska imena za pojedina hrvatska naselja.

Recimo, što da se radi onda kada se od tih nadležnih sugeriralo drugo ime, recimo u svezi s Martincima, Semartinom, Kerestur, koji odudara od rabljenog imena u danome kraju? Naime, ispod mađarskog natpisa Felsőszentmárton u Podravini ispisano je Gornje Martince, unatoč tomu što se moglo opredijeliti ili za ime *Martinci*, odnosno *Martince*, naime, podravski Hrvati se naizmjenično služe ovim imenima.

Ne samo da su Martinci po mađarskom modelu dobili drugi naziv, tj. bukvalno je prevedeno mađarsko ime, već je po toj metodologiji i tipologiji Alsószentmárton postao Donji Martinci, kao i zalski Murakeresztúr Murski Krstur. Dabome, trebalo je primijeniti u puku rabljeni naziv, to jest *Semartin*, a za ovaj drugi *Kerestur*. No što da bude sa Szentendre, hoće li biti *Sveti Andrija* ili *Senandrija*?

U tim slučajevima nadležni su čak i u najmanju ruku podbacili u svojoj dobroj, ili već tko bi znao kakvoj toj nakani. No ne i tako novinari, te hrvatski živalj u nas, koji se i nadalje žilavo služio svojim stoljećima rabljenim imenima. Međutim, u tim slučajevima možda službeno i sada stoji ispisano ono što se, ajmo reći, netaktički, odnosno otuđeno od naroda nametnulo, i „prihvaćeno je“. Ipak je nakana nadležnih u najviše slučajeva uspjela i ponuđeno je prihvatljivo i dobro rješenje, ono, dakle, što je rabljeno u narodu.

No od toga, svakako, odstupa sam problem koji se javlja u Bačkoj u svezi s imenima dvaju naselja. Bio bi to nekadašnji naziv predgrađa Baje, zvanog Bajaszentistván, koje mještani zovu *Vancaga*, odnosno *Fancaga*. Drugi naziv je u svezi s naseljem Bática, znači *Baćin*, odnosno, kako donosi to naš tisak, *Baćino*. Ipak, kod naziva Vancaga i Fancaga trebamo se još malo zadržati!

Uoči novogodišnjih blagdana dobio sam dva telefonska poziva, i od zapsivača predivnih tekstova dramskih igara *betlem* i *kolivčica* u Vancagi, kao i još nekog stanovnika predgrađa, svrhom da se u Hrvatskom glasniku objavi ispravak, jer je neprimjereno rabljen naziv Fancaga.

Međuvremeno i neki moj prijatelj u Budimpešti bio je upitan od strane nekoga svog prijatelja, bunjevačkog Hrvata u Subotici, zašto se to piše Fancaga. Naravno, poveden svojim ranijim iskustvima smatrao sam boljim ne zaratiti se ni s kim, stoga sam nazvao jezičnog lektora i upitao zašto je ispravio tekst. Reče mi da je ranijih godina i sam pisao Vancaga, te da su neki mještani iz tog naselja, zbog takve uporabe naziva prosvjedovali, pa su mu dali do znanja da je to Fancaga. Eto, ponovno smo se vratili samome početku priče!

Budući da u takvim raspravama ja nisam ni u najmanju ruku kompetentan suditi, stoga bih ovo pitanje valjalo povjeriti valjanim i „potkovanim“ stručnjacima da razmotre čitavu ovu stvar. Njih pak, na svu sreću, imamo u Hrvatskome znanstvenom zavodu. Oni bi, dakle, trebali zauzeti stav u ovakvim i sličnim pitanjima. Oni bi potom svoj stav trebali prosljediti mađarskim nadležnim organima, tj. da se tablice izmijene, a gdje su s vremenom nestale, da se ponovno postave.

Duro Franković

Glas Gradišća u eteru

Šopronski privatni Radio Corvinus emitira po hrvatski

U Šopronu dvi-tri ljeti dugo se čuje Radio Corvinus, od Beča sve do Jure, na valu 104,6. Od 11. januara početo, svaki tjedan u srijedu uvečer od 20.00 do 21.00 morete poslušati emisiju i na hrvatskom jeziku. Privatni radio, koji ima na svojem repertoaru pretežno vjerske programe, živi iz naticanj, dobio je potporu od zaklade iz inozemstva, a podupira ga i Europska unija. Inicijator hrvatskih emisijov je bio predsjednik Hrvatske manjinske samouprave u Šopronu dr. Franjo Pajrić, a trenutačno u tom projektu vrlo je angažirana njegova žena Ildika Pajrić. Nju smo ulovili na šopronskom hrvatskom balu s diktafonom i mikrofonom u ruci. – *Dobrovoljno djelam u ovom radiju, a prik hrvatskih emisijov cilj mi je predstaviti sela, hrvatska društva, samouprave ovdje u okolici na ugarskoj strani ter u Austriji i Slovačkoj, kaj se nek da čuti ov radio* – je rekla novopečena novinarka, ka jur ima svoje iskustvo na medijskoj placii, poki-dob je bila za vrime studentskih ljet vanjska suradnica Radija Pečuha. Kako je nadalje povidala, ideja je već stara da se gane po hrvatski radioemisija u ovom varošu, prije je bila i na nimškom jeziku, a planiraju da uz hrvatski će paralelno biti programi i po nimški. – *Svojimi emisijami željim našim slušateljem nuditi ozbiljne razgovore na svakojaku temu, ne nek muziku za zabavu. Ali polag toga kanim postaviti zanimljive ljude pred mikrofoni, dati visti, informacije o naši dogodjaji u cijeloj okolici. Naš cilj je da budemo zanimljivi, informativni i razumljivi za sve slušatelje. Glazbu sama odabirem, kot i tekste, teme sama biram, napišem je, a tehnički mi kolege i kolegice jako čuda pomažu.*

Ildika Pajrić intervjuiira
Marinka Katulića iz Buševca

Trudim se djelati na gradišćansko-hrvatskom jeziku, ali to je jako hakljivo pitanje, međutim, moj glavni kritičar je moj muž i u tom je dosta strog. Uz riči Ildike Pajrić, ki su dosada čuli hrvatsku emisiju, svi su pozitivno reagi-rali i pozdravljaju ov novi medijski pokušaj u Šopronu. Kad ju pitam, zašto je ovo vridno djelati, računam upravo na on odgovor što i dobijem: – Vridno je ovo djelati, naravno iz ljubavi, a ja uz to mislim da svojoj dicit moram primjer pokazati. Nij je dost samo u hrvatskom duhu odgajati, nego mi, roditelji, i svojim ponašanjem, djelom moramo nešto pokazati. Zasad sam zadovoljna svojom poslom, ali imam još plane ke će mi se znamda ugodati – je rekla i se je otpašćila dalje djelati u hrvatskoj noći urednica i moderatorica šopronskog radija. A mi se radujemo, a i ufamo se da će ov radio čim duže emitirati i na hrvatskom jeziku ter da će čim dalje zajti glas Gradišća u eteru. –Tih-

Što kažu o nama?

Bikičko prelo što prije zaboraviti

Subotička pučka kasina 1878. prošlotjedno „Prelo bez granica“ u Bikiću, čiji je gost bila, opisala je kao jednu običnu veselicu, malo većih svatova ili priredbu povodom bilo kojega narodnog ili državnog blagdana. Član ove udruge Ljudevit Vujković Lamić u pismu našem programu zaključio je da je „Prelo bez granica“ izgubilo značenje koje nosi ovaj slogan, i da prošlotjednu manifestaciju što prije treba zaboraviti kao jednu ružnu uspomenu. Vujković Lamić podsjeća da je privatna zamisao oko organizacije „Prela bez granica“, prije desetak godina, bila okupljanje pripadnika hrvatskog naroda u tri susjedne države, u Srbiji i Crnoj Gori, Hrvatskoj i Mađarskoj. Ove se godine, međutim, to svelo na demonstraciju nekadašnjega bratstva i jedinstva naroda i narodnosti bivše SFRJ, odnosno svojevrsan vašar kičeraja. „Među ostalima igrane su se igre iz Srbije u šajkačama, a orkestar je bio sastavljen od dva harmonikaša, mada je dobro znano da na ovakvim priredbama pravi ugođaj daju tamburaši“, zaključuje među ostalima Ljudevit Vujković Lamić i dodaje da je ovo bio posljednji put da su predstavnici Pučke kasine 1878. otišli na bikičko prelo.

(Radio Subotica)

MARTINCI – Uveliko traju pripreme za maskenbal u mjesnoj školi, koji će se prirediti 23. veljače, sedam tjedana prije Uskrsa (Vuzma). Učenici i njihovi roditelji vrijeme će provesti u maštovitim maskama i u pravom ugođaju, uz pjesmu i svirku.

LUKOVIŠĆE – Školanci se pripremaju za maskenbal koji će se prirediti 17. veljače, no do tada, s pomoću roditelja, valja izraditi i razne krabulje, maske za pokladnu („fašensku“) veselicu.

STARIN – Nabava nastavnih sredstava u školama uvijek je dodatan problem. Utemeljenjem Mikroregijske udruge to se rješava pomalo lakše, naime, i starinska je škola dobila potporu za pribavljanje nastavnih sredstava.

LUKOVIŠĆE – Mjesna je škola od Hrvatske državne samouprave u Budimpešti dobila namjensku potporu u iznosu 50 tisuća forinti. Iz solidnih materijalnih sredstava podmiriti će se troškovi autobusnoga prijevoza u Gradinu (Hrvatska), u tamošnju školu, s kojom već više godina vrlo uspješno surađuju, na obostranu korist i zadovoljstvo. Izlet će biti u lipnju.

MURSKO SREDIŠĆE – Lentipski, letinjski i bečehelski vinogradari 22. siječnja bili su sudionici vinske ceste „Vincekova pohoda“ u Muraskome Središću. Na isti program pozvani su bili i nardanski planinari, koji su bili gosti planinarskoga društva iz Muraskoga Središća.

FIČEHAZ – Fičehasko Opće prosvjetno središte gaji dugogodišnje veze s donjo-vidovečkom osnovnom školom. U posljednje vrijeme zbog nedostatka materijalnih sredstava veza je oslabjela. Fičehaska dječja samouprava odlučila je da će dobrovoljnom akcijom pribaviti nužna sredstva i zbratimljenu ustanovu pozvati na fašničko veselje.

MLINARCI – U povodu Dana mađarske kulture za školare je priredeno natjecanje o mađarskoj književnosti i jeziku. Učiteljica mađarskoga jezika Karolina Cseke djeci je sastavila zanimljive zadatke u koje je uvrstila i one književnike koji su sastavnicom i hrvatske književnosti, primjerice, Ivana Česmičkog i Nikolu Zrinskog.

KERESTUR – KOTORIBA – Osnovne škole ovih zbratimljenih naselja već treći put kreću na zajednički natječaj Interreg programa. Dok je do sada kotoripska ustanova bila samo partner u projektima, ovaj put će se predati zajednički projekt radi čvršćeg povezivanja na polju kulture i obrazovanja, i to ne samo djece već i odraslih. U zajedničkome projektu planiraju razna usavršavanja za odrasle, poput učenja jezika, upoznavanja kulture jedni drugih te obnove kulturnoga doma i okraj i onkraj rijeke Mure.

ŽUPANJA – Tradicionalna županjska manifestacija poznata pod imenom „Šokačko sijelo” i ove će se godine održati u Županji od 17. do 28. veljače s nizom priredaba. Manifestacija tradicijske kulture grada Županje i okolnih mjesta ugošćuje sudionike i iz drugih krajeva Hrvatske i iz inozemstva. Tijekom tjedan dana, koliko obično traje Šokačko sijelo, izmjenjuju se brojni programi, večeri izvornog folklora s nastupima KUD-ova iz Županje i okolice, izbor Šokačkog cvita (djevojke u najljepšoj narodnoj nošnji), prigodne izložbe, promocije, pokladna povorka, konjičke utrke i mnogi drugi sadržaji. Ove će godine na Šokačkom sijelu nastupiti i KUD „Mohač” iz Mohača pod vodstvom koreografa Stipana Filakovića.

Zanimljivo

Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija donijelo je odluku da od akademske godine 2006./07. od Hrvatske matice iseljenika preuzme potpunu skrb o studentima iz svih hrvatskih zajednica (manjinskih, iseljeničkih, studentima iz Bosne i Hercegovine) koji dolaze u Hrvatsku na studij ili tečaj hrvatskog jezika. Ta skrb, osim davanja stipendija i X karte (karta za prehranu), između ostaloga podrazumijeva i cjelovitu organizaciju njihova dolaska na pripreme za upis na fakultet, nostrifikaciju dokumenata, problem oko upisa te brigu oko smještaja studenata u studentske domove.

Balovi, prela, zabave ...

MOHAČ – 3. veljače: redovita mjesečna plesničnica, svira „Orašje”, pleše KUD „Zora”;

SELURINCE – 4. veljače: Građanski bal u Anna baru, svira „Podravka”;

SANTOVO – 4. veljače: Marindanski šokački bal, svira Tamburaški sastav „Kočije” iz Valpova;

BIKE – 4. veljače: Hrvatski bal, HKD „Veseli Gradišćanci” iz Unde, svira „Pinkica”;

PEČUH – 10. veljače: Bal povodom predaje naturalnih vrpci u Hrvatskoj gimnaziji Pečuh, svira „Podravka”;

BAČINO – 11. veljače: Veliko racko prelo, sviraju „Racke žice” iz Dušnoka;

ALJMAŠ – 11. veljače: Veliko bunjevačko prelo, svira „Baranja” iz Pečuha;

ŠELJIN – 11. veljače: Hrvatski bal u Šeljinu, svira „Orašje”;

KISEG – 11. veljače: Hrvatski bal kiseških Hrvata, nastupa HKD „Veseli Gradišćanci” iz Unde, svira Pinka-band;

BUDIMPEŠTA – 11. veljače: Hrvatski bal, Hotel Benczúr, svira Orkestar „Podravka” Orkestar „Prekovac”, nastupaju „Korijeni” iz Martinaca.

KEMLJA – 18. veljače: Hrvatski bal, svira „Pinkica”;

GARA – 18. veljače: Veliko bunjevačko prelo, sviraju TS „Bačka” iz Gare te TS „Zlatni zvuci” iz Berega i Sombora;

VANCAGA – 18. veljače: Veliko bunjevačko prelo, svira TS „Veseli Udvarci”;

PETROVO SELO – 18. veljače: Bal maškarađe Zaklade za Petrovo Selo, svira Timartrio;

ČIKERIJA – 18. veljače: Hrvatski bal u Čikeriji, svira „Orašje”;

DARANJ – 18. veljače: Bal i zabava, svira „Podravka”;

KATOLJ – 18. veljače: Poklade i Pokladni bal, sviraju „Kukinjski svirci”.

HRVATSKI ŽIDAN – 25. veljače: Hrvatski bal, nastupa HKD „Čakavci”, svira Pinka-band;

ŠIKLOŠ – 25. veljače: Šokački bal, svira „Orašje”;

BARČA – 25. veljače: Hrvatski bal, svira „Podravka”;

KAŠAD – 25. veljače: Pokladni šokački bal, svira „Badel” iz Pečuha;

PEČUH – 25. veljače: Hrvatski bal, Hotel Laterum, sviraju Orkestar „Šokačka grana” iz Duboševice, Orkestar „Baranja”, nastupaju plesачи Hrvatske škole Mirosłava Krleže.

MOHAČ – 26. veljače: Pokladni šokački bal, svira „Orašje”;

SANTOVO – 27. veljače: Pokladni bal u Šokačkome klubu, sviraju „Bereški tamburaši”;

MOHAČ – 28. veljače: Bušarski bal, svira „Orašje”;

GARA – 3. ožujka: Muško prelo, svira TS „Bačka” iz Gare;

MARTINCI – 11. ožujka: Ribički bal, svira „Podravka”.

Program Hrvatskoga kazališta u Pečuhu za veljaču 2006. g.

6. veljače 2006., s početkom u 12 sati – Grigor Vitez: Plava boja snijega
Mjesto: Kamenica (Hrvatska)

16. veljače 2006., s početkom u 18 sati – izložba arhitekta Tibora Kissa
Mjesto: Galerija Csopor(t)-Horda

17. veljače 2006., s početkom u 18 sati – Grigor Vitez: Plava boja snijega
Mjesto: Salanta

20. veljače 2006., s početkom u 14 sati – Grigor Vitez: Plava boja snijega
Mjesto: Budimpešta

27. veljače 2006., s početkom u 14 sati – Grigor Vitez: Plava boja snijega
Mjesto: Baja